

Ruská úvaha o postupném operování armádami.

I.

Ve světové válce manévrovaly milionové armády v poměrně těsných prostorech. Dal-li se za Napoleona vyjádřit vztah délky operační osy k délce operující fronty poměrem 100:1, zmenšil se ve světové válce tento poměr na 1:1. Byly případy, kdy operační osa byla kratší než fronta, jako nad Soluní.*) Čím je menší poměr délek operační osy a fronty, tím menší jsou manévrovací možnosti na tomto bojišti.

Je přirozené, že ze dvou států, které mají stejně veliké armády, má ta armáda větší volnost manévru, jejíž stát má větší rozlohu. A naopak armáda, kterou čekají větší prostorové úkoly, musí mít také větší manévrovací rychlost.

*) Operační osou rozumíme spojnici mezi operační základnou, t. j. nástupovým prostorem a cílem operace, kterým může být buď geografický objekt anebo nepřátelská armáda.

Jakmile máme dostatek prostoru, je manévr nadřazen palbě. Dobrým manévrem mohu nepříteli znemožnit využití jeho bojových prostředků. Teprve, když nám chybí prostor pro manévr, musíme hledat rozhodnutí v rámci fronty v soustředění převahy bojových prostředků v rozhodné chvíli na rozhodném místě.

Z toho vyplývá, že v státech velmi zalidněných, kde prostory manérovací jsou malé, musí vojenská doktrína klást hlavní důraz na jakost bojových prostředků. A naopak tam, kde je obyvatelstvo řidší a prostor pro manévr větší, musí doktrína zdůrazňovat zlepšení manévrovacích možností armád. Příkladem státu, který si musí všimnout více jakosti bojových prostředků, je hustě zalidněné Německo. Státem, který musí více zdokonalovat manévrovací rychlost svých vojsk než jakost bojových prostředků je Rusko. Kdybychom chtěli schematisovat, měla by německá doktrína zvyšovat operační průbojnost a taktickou houževnatost, ruská doktrína operační hbitost a taktickou pružnost.

Operativní hbitost armád je především otázkou dopravní a zásobovací. Hlavní je otázka dopravní, poněvadž s ní se zpravidla řeší i otázka zásobovací. Mnoho z toho, co bylo věčnou pravdou, změnilo se ve světové válce v mrzutý omyl. Nebylo zkušeností v operování velikými armádami na nesmírných frontách. Ukázalo se, že k svedení bitvy milionových armád nestačí dobrý nástupový plán a uvedení do pohybu frontové sestavy armád s úkolem obklíčit anebo prolomit armádu nepřítele. Ukázalo se, že pohyb armád ve frontě musí se dít podle plánu postupných, dobře do sebe vkloubených akcí úměrných časově a prostorově operativním možnostem jednotlivých operačních celků nižšího řádu. Je-li operativním celkem vyššího řádu fronta, jest operativním celkem středního rázu armádní skupina a operativním celkem nižšího řádu armáda. Staré taktické pravidlo učí, že čím jest jednotka vyšší, tím pomaleji pochoduje a bojuje. Totéž platí ve smyslu operačním o operativních celcích. Potřebuje-li taktická jednotka na určitém cíli zastávku, aby se mohla shromáždit a reorganisovat k dalšímu postupu, totéž platí pro operativní celky.

Jestliže manévr taktických jednotek závisí na schůdnosti terénu a jeho cest, závisí manévr operativních celků na dopravních možnostech na tomto terénu, hlavně na železnicích. Ve světové válce se ukázalo, že operativní manévr v určitém prostoru musí se konstruovat podle místní železniční kapacity. Dále se ve světové válce ukázalo, že se nerozvrácená nepřátelská armáda nedá zdolat v několikadenní bitvě, i když jsme dosáhli na frontě převahy bojových prostředků. Dokud funguje nepřátelský tyl a jeho spojení s frontou je zachováno, nedá se mluvit o porážce, nýbrž o ústupu nepřítele, který nám popouští území. Ozývají se dnes dokonce hlasy, které tvrdí, že se příště nepřítele nepodaří porazit na frontě dříve, dokud nebude rozvrácen jeho tyl, nebo dokud se nepodaří nepřátelskou frontu od tylu odříznout. Ale jak to provést, když fronta zas půjde od moře

k moři? Zapomíná se však na to, že na počátku světové války nebylo nepřetržitých front a že mezi jednotlivými operativními celky fronty byly mezery do set kilometrů jako na východě.

Studovat zásady, podle kterých má být operováno frontou, skupinou a armádou, je věc velmi zajímavá a dost opomíjená. V roce 1928 vydal N. Movčín studii, která náleží do této oblasti úvah*) a obírá se zkoumáním dvou nejhlubších operací posledních válek. Operací, které byly založeny na mohutném překřídlování a které skončily zcela neúspěšně frontální bitvou po dlouhém stíhání nepřítele, který obklíčovacímu manévru unikl. Je to bitva na Marně roku 1914 a bitva na Visle roku 1920.

Bitvy, kterým říkáme krátce Marna a Visla, jsou opravdu nejzajímavějšími ukázkami neuvážené útočné energie postupujícího a regenerace sil ustupujícího. Poskytují bohatý materiál k řešení otázky účelnosti podobných hlubokých a překotných operací.

Movčín předesílá, že různost poměrů na Marně a Visle analýsu neztěžuje. Vychází z předpokladu, že za dnešních technických možností lze snad porazit část nepřátelských sil, ale jen ve zcela výjimečných případech hlavní síly, když se frontové operace povedou v řádném stupňování a přeskupování nižších operativních celků.

II.

Válečné akce a události shrnované v pojem „Marna 1914“, jsou vlastně řadou operací vyšších a nižších operačních celků s postupovou hloubkou 500 km, kterých se na obou stranách účastnily asi 3–4 miliony vojáků. Pokud jde o hustotu bojujících, nebyla Marna překonána v žádné další bitvě svými 8 až 10 tisíci muži na 1 kilometr.

Němci tehdy, pokud šlo o živou sílu, podobně jako Francouzové, disponovali třemi skupinami. První byla polní armáda se všemi záložními formacemi, druhou branci vycvičení a mobilisovaní, ale do polní armády nezařazení, z kterých se stavěly pochodové prapory a vnitřní služba. Těch bylo několik milionů a konečně několik milionů nevycvičených a nemobilisovaných. Z bojeschopných sotva třetina byla v polní armádě. Druhá třetina, mobilisovaní, měla být frontovou zálohou, ale nebyla jí, poněvadž nebyla seskupena ve vyšší taktické jednotky, z kterých by se daly budovat operativní celky. Tato třetina státní živé síly mohla dodávat jen frontové posily, t. j. doplňovat ztráty. Třetí třetina, nevycvičených a nemobilisovaných, měla být válečnou zálohou, z které by se stavěly potřebné formace pochodové bez taktické jednoty, k doplňování prořídilých těles fronty. Ve skutečnosti se tato třetina dostala pod prapory velmi pozdě, až když se vidělo, že válka bude delší a když ustrnula v zákopech.

Německé velení se rozhodlo pro ofensivu na západě.

*) N. Movčín: „Posledovatelnye operacii po opytu Marny a Visly“, vydalo státní nakladatelství v Moskvě, 172 stran.

Při konstruování jejího plánu vycházelo z tří zásad:

1. německá armáda má všeobecnou převahu nad armádami západní části Dohody,

2. její ofensiva musí zde být nezadržitelná a rychlá,

3. rozhodnutí musí vynutit mohutné pravé křídlo obchvatem.

Německý plán záležel v soustavném obkličování nepřátelského levého křídla tak dlouho, až francouzsko-anglická armáda bude přitlačena k švýcarským hranicím. Podle Schlieffena, jak Movčín správně upozorňuje, nebyl hlavní úder namířen proti nepřátelskému křídlu, nýbrž do prázdného prostoru za tímto křídlem do boku celé nepřátelské frontové sestavy. Ve směru německého hlavního úsilí šlo o jediný vážný odpor — opevněný prostor pařížský, který si mělo vzít na starost 5—6 záložních sborů postupujících za pravým křídlem.

Německý plán počítal s nepřetržitým prováděním hluboké postupové operace až do obklíčení nepřítele. Nepočítalo se se zastávkami, které by si vynutily pohyby a akce nepřítele. Movčín se proto táže, zda tato neobyčejně hluboká operace byla materiálně zajištěna na čáře Paříže a pod Paříží? Německý plán vyžadoval, aby se na pravém křídle, kde mělo být shromážděno více než polovina všech sil, vytvořilo samostatné velení se zvláštními samostatnými úkoly.

Ale ani u Francouzů nebylo po té stránce jasno. V. armáda, která operovala proti německému pravému křídlu, trpěla neúspěchy proto, poněvadž vyrazila z nevýhodné výchozí základny, aby se zmítala mezi dvěma operačními směry. Potom byla příliš velká. Francouzský plán určoval pro hlavní úder jen třetinu sil a při tom ponechával křídlo svých útočících armád odkryté.

Movčín hledá příčinu německého operativního neúspěchu v něčem jiném, než se dosud předpokládá, totiž v hrubé neproporcovanosti Schlieffenova plánu. Mocná armáda se měla řídit dopředu a drtit vše, co se jí postaví do cesty, hrubou přesilou a nárazovou rychlostí. Záruka úspěchu byla budována na vzorci:

$$S = \frac{m \times V^2}{2}.$$

Byl by to býval znamenitý recept, kdyby se tato řídicí masa nebyla zpomalovala rostoucím třením, které nezmenšovalo jen rychlost, nýbrž také hmotu a její jakost. Odpor kladl nejen nepřítel, ale také území, kterým se ohromné německé křídlo pohybovalo.

Už zkušenosti z pohraniční bitvy ukázaly, že operování rozlehlou frontou je velmi složité. Nemá-li frontová operace skončit operativní desorganizací a planým manévrem, musí počítati s možnostmi nižších operativních celků a dávat jim úkoly prostorově a časově úměrné.

Fronta dostává strategický úkol a z toho odvozuje jeden nebo více operačních cílů. K jejich dosažení svěřuje armádním skupinám operační úkoly, které jsou úměrné jejich silám a manévrovací kapacitě. Velitelé ar-

mádních skupin si stavějí své operační cíle na základě úkolu, který dostali od velitele fronty, a k dosažení svých cílů svěřují podřízeným armádám operační úkoly, které odpovídají jejich možnostem. Velitelé armád tuto operační úlohu vtělují v taktický cíl, z kterého vyplývají pro podřízené divise taktické úkoly.

Práce armády není proto nějakým útržkem z celkové frontové operace, nýbrž samostatným operativním výkonem nižšího řádu, jehož prostorové i časové rozpětí je menší a kratší než u frontové operace. Při tomto stupňování operativní a taktické činnosti musí se dbát, aby jak operativní, tak i taktická jednotka dostávaly jen jediný úkol.

Movčín se domnívá, že tak zv. pohraniční bitva byla srážkou, která nejvíce odpovídá dnešním poměrům. Mohla prý válku rozhodnouti, ale o tom pochybujeme. Správné však je, že Schlieffenův plán předpokládal pohraniční bitvu jako výchozí operaci, která musila nepřítele tak dlouho poutat, dokud nepadne rozhodnutí na pravém křídle. Jakmile se toto připoutání nepřítele v pohraničí nepovedlo, vzaly za své všechny předpoklady budoucích akcí, t. j. další provádění původního plánu neodpovídalo už situaci.

Jaké hloubky dosáhla tato výchozí operace? U I. křídelní armády to bylo 103 km, u II. armády 66 km a u III. armády 58 km při střední postupové rychlosti od 12 do 21 km za den bez boje a 4–12 km s bojem. Průměrná hloubka s denní postupovou rychlostí 11–13 km byla asi 60–70 km. Při větším odporu snižoval se denní postup na 5–6 km. Movčín se domnívá, že tyto cifry mohou býti základem při kalkulaci operací v pohybné válce.

III.

Na počátku války má vše směřovati k tomu, aby se výchozí operace zdařila. Teprve poté se může uvažovat o pronásledování. Movčín podrobuje pečlivému rozboru direktivu generála Joffra pro ústupovou operaci po nezdaru pohraniční bitvy. Předpokládané přesuny k vytvoření levého úderného křídla měly býti dokončeny ve 3–4 dnech, ale jak se ukázalo, to bylo i pro francouzské dráhy málo. Zamýšlená operace vyžadovala větší hloubky, než jakou skýtala direktiva francouzského velení. Šlo o 120–150 km. Při tom se poznalo, že se operativní rokády nedají prováděti s ustupujícími jednotkami, nýbrž jen se zálohami, které nebyly v dotyku s nepřítelem, a že frontové přeskupení lze provést jediné, použije-li se drah.

Když první ústup nestačil, udalo francouzské vrchní velení druhý ústupový cíl. V té době již německé velení pocíťovalo slabiny provádění Schlieffenova plánu. Ale ani francouzský ústup nebyl bezvadný. Armády, místo aby se kryly zadními voji s mocným dělostřelectvem, pouštěly se do urputných ústupových bojů.

Pronásledování nepřítele, kterého se nepodařilo ve výchozí operaci zničit, má zvláštní ráz. V své první fázi je vlastně pokračo-

váním výchozí operace. Pronásledovatel stojí před dvojí možností, buď dotlouci ustupujícího, bez přeskupování, to je, když nečeká již vážný odpor, anebo se připravovat během pronásledování k rozhodné operaci, kterou si vynutí nový zoufalý odpor nepřítele. V takovém případě je třeba, aby pronásledovatel své síly pro tuto rozhodnou operaci přeskupil. Ale přeskupování znamená ztrátu času. Jak správně Movčín upozorňuje, ocitá se pronásledovatel před velikým rozporem. Má se říti dál v dosavadní stavě nebo se zastavit a přeskupit? Když ví zcela jistě, že se nepřítel již na odpor nepostaví, je lépe neztráceti čas přeskupováním. Když to však není jisté, opatrnost radí k přeskupení, a to vyžaduje zastavení postupu. Příčinou rozporu, před kterým se pronásledovatel ocitl, je v podstatě nezdar výchozí operace.

„Pronásledování“ tohoto druhu, které nepřítele nedotlouká, nýbrž neporaženého před sebou jen žene, má mnoho operativních slabin:

1. vzdaluje pronásledovatele od operativní základny, ke které se pronásledovaný naopak přibližuje,

2. má-li pronásledovaný volnost volby ústupového směru, uniká, aby získal čas podle vlastního plánu, kterému se pronásledovatel podrobuje.

3. toto přímočaré „pronásledování“ vysiluje pronásledovatele, místo aby měl možnost připravit se se silami co největšími k rozhodné operaci, na kterou zatím pronásledovaný hromadí a přeskupuje síly.

Tvrdým oříškem velení je sloučit tak různorodé operace jako je „pronásledování“ po nerozhodné bitvě a přeskupování se k nové bitvě. Ve skutečnosti nelze mluvit o pronásledování nepřítele, kterého se nám nepodařilo porazit. Právě pronásledování má znemožnit nepříteli, aby opět nabyl operativní svobody. To bývá v těch případech, když naše křídla mají určitý náskok, když my diktujeme ustupujícímu svým pronásledovacím manévrem směr ústupu. Jakmile si nepřítel volí tento směr sám a není od nás v bocích a v týlu ohrožován, získává brzy hlubokým ústupem operativní svobodu. V tom okamžiku, kdy se dostal z područí tlaku pronásledovatele, nastává výchozí situace k rozhodné bitvě, kterou diktuje, kdy chce pronásledovaný, když pronásledovatel za ním střežhlav a neopatrně celou silou následuje.

Movčín v této fázi upozorňuje na pokles soudržnosti německých armád. Německé velení, ač na Marně čekalo rozhodnou operaci, přece neměnilo uskupení pro původní plán úderu pravým křídlem, které ve výchozí operaci mělo na 1 km 10 tisíc mužů a na Marně jen 3—5 tisíc mužů. V okamžiku, když I. německá armáda měla na 1 km fronty jen 3000 mužů, měly IV. a V. armáda ještě na 1 km 4000 mužů.

Střed německé fronty se na Marně vzdálil od posledních železničních stanic na 80—90 km a pravé křídlo dokonce na 120 km. Průměrná hloubka frontové operace, kterou zveze pronásledování, byla 117 km při denní postupové rychlosti 17 km, tedy

něco více než při výchozí operaci. Příčina německé porážky na Marně, jak jsme již řekli, byla v špatné dělbě operativních úkolů různých operativních celků a v nedostatečném odstupňování operativních cílů nižších celků. Armády nesloučené ve skupiny dostávaly úkoly prostorově i časově neúměrné. Fronta operativně nereagovala na změnu podmínek, která nastala nezdarem výchozí operace. Taktická pohyblivost má určité meze, které se nesmějí překročit proto, aby neutrpěla soudržnost a bojeschopnost jednotek. Totéž platí o normálním denním operativním postupu mimo železnice. Německá I. armáda na počátku války postupovala rychlostí 20—24 km za den, později to kleslo na 17—19 km a za bojů na 9 km. Když srovnáme data Marny, přicházíme k závěru, že průměrný postup fronty při hlubokých operacích nepřesahuje 12—14 km za den. Když do toho přijdou boje s protivníkem poměrně rovnocenným, sníží se na 4—7 km. Při značné převaze útočníka může se zvýšit na 7—11 km. Je zajímavé, že vojska, která vykonala za den 40 km, nemohla druhý den s místa. Poněvadž šlo o operace střetné, jsou v datech jisté výkyvy.

Od počátku války až do vzplanutí bitvy na Marně šlo v základě o tři veliké frontové operace, z nichž každá vyžadovala zvláštních a dost pronikavých operativních opatření:

1. o operaci výchozí (pohraniční bitva),
2. o pronásledování (lépe následování nepřítele) od pohraničí k Marně a
3. o operaci rozhodnou (na Marně).

Nejméně hluboká byla operace výchozí: 40—100 km, pronásledování šlo do hloubky 90—170 km a rozhodná operace se udála na prostoru hlubokém 130—180 km.

2. září měla I. německá armáda za sebou postup 400 km, II. armáda 275 km. V takovém případě lze již mluvit o vyčerpanosti, která může mít tragické následky, když armádám tak hluboko proniklým chybějí v nejbližším týlu trati se značnou dopravou. Tím se ocitáme u druhé příčiny nezdaru marnské operace.

První příčinu jsme viděli v nepřesném zhodnocení frontových operačních možností, t. j. v hruborýsosti plánu celého tažení, druhou jsou slabé dopravní možnosti — železnice.

Škoda, že zde Movčín dobře netřídí své myšlenky a nepropracovává závěry do důsledků. V prvních kapitolách našeho pojednání jsme řekli, že operativní pohyblivost je závislá na dopravní síti a v té hlavní úloha připadá železnici. Jakmile se operativní celky vzdálí od železnic a pochodují po silnicích, klesá operativní rychlost pod postupovou rychlost taktickou. Armády pochodují pomaleji než divise nebo prapory, je to vždy rychlost menší než 20 km za den. Přejde-li pronásledovatel o železniční síť v svém týlu, kterou ustupující nepřítel zničil, nemůže se obyčejně odvážit žádných větších přesunů podél fronty z jednoho křídla na druhé. V tom případě je ve veliké operativní nevýhodě proti ustupujícímu, který má v týlu neporušené železnice. Přesun bočný, který na železnici provede

ustupující nepřítel za den (200 km), může končit útočník, který se zastavil až po 10 dnech (20 km denně). Na tomto příkladě vidíme celý dosah operativní tragiky, když výchozí operace selhala. Začneme-li pronásledování neporaženého, které hrozí, že skončí rozhodnou bitvou hluboko v nepřátelské zemi, jsme operačně v obrovské nevýhodě před nepřítelem, nemáme-li značnou číselnou a materiální převahu. Může však být předpoklad opačný. Útočník, který pronásleduje, má k dispozici dostatek železnic jak kolmých na frontu, tak rovnoběžných s ní, pak budou obě strany mít stejné operační trumfy, když se útočník na okamžik zastaví k přeskupení.

Během operací na západě se ukázalo, že belgické dráhy byly málo poškozeny. Za to francouzské byly zničeny dokonale. Hlavně tunely. V Belgii a v severní Francii podařilo se Němcům denně opravit při větších zničeních 10 km trati. I. armáda dokonce dokázala někdy obnovit až 18 km trati denně. Přes to však vzdálenost armád od vykládacích stanic den ze dne rostla. Z toho plyne zkušenost, že v příští válce musí se obnovovat železnice se stejnou rychlostí, s jakou armády postupují. V bitvě na Marně u II. armády byly vykládací stanice vzdáleny 150 km od fronty. To pokládá autor za krajní mez, na kterou se může armáda vzdálit od železnice.

Neobyčejně důležitou operační otázkou je rychlé obnovování mostů a tunelů. Operace na směrech, v kterých leží velké mosty a tunely, které nepřítel může zničit, musí být zcela jinak založeny a kalkulovány, než kde takových objektů není.

Ve světové válce se ukázalo, že obnovené francouzsko-belgické železnice sotva postačily zásobovat německé armády. V žádném případě však nedovolovaly operativní převozy vojsk. Zesílit německé pravé křídlo neb střed rychle dopravenými posilami bylo nemožné. Bočné přesuny mohly se provádět jen po silnicích anebo po domácích (německých) železnicích. V tom byl útočník v nesmírné nevýhodě před ustupujícím.

V budoucnu musíme počítat s ještě důkladnějším ničením komunikací. Proto bude třeba zvětšit aparát k jich obnovování. Když předpokládáme průměrnou operativní rychlost armád po silnicích 12—14 km za den, musí být s touto rychlostí obnovována železniční síť v týlu těchto armád. Poněvadž důkladné ničení je dnes velmi podstatnou složkou každého ústupového manévru, jsou požadavky kladené na technické části komunikační ohromné.

IV.

Jak jsme viděli, první příčinou marnského neúspěchu byla přílišná hrubost schlieffenovského plánu, druhou nedostatečná dopravní síť, která sotva postačila zásobovat, ale neumožňovala přeskupování operativních celků. Třetí příčinou byl podle Movčina týl, který se příliš se všemi svými institucemi a zásobami za frontou cpozdil. Zde se Movčín přimlouvá za obnovení fridrichovské soustavy pětidenních přechodů od operativní základny, kdy je třeba vyčkat přesunu celé základny dopředu a pak te-

prve zahájití další postup. Napoleon se zřekl magacinové soustavy geniálního Lloyd, ale v posledních taženích na to doplácel.

Čtvrtou příčinou neúspěchu marnského, méně významnou, byly ztráty. S touto složkou třeba podobně jako s postupem týlu v budoucnu více počítati, než ve světové válce. Německé sbory při postupu k Marně neměly nemocných, zběhů a zajatých. Proto dorazily k rozhodné srážce se slušnými početními stavby. Zajímavá jsou data o ztrátách, která autor uvádí. Tak při útoku v březnu r. 1918 měli Němci během 10 dní 20% ztrát, v gorlické operaci však třikrát menší (20% za měsíc). Nejmenší ztráty byly v pohybné válce r. 1914, a to 10–15% za měsíc. Marna učí, že se nedoplňovanými, morálně pevnými jednotkami dá operovati v pohybné válce až 1 a půl měsíce.

Ale zkušenost ukázala, že doplňovati části, které postupují rychlostí 14 km za den, je bez železnic nemožné. Druhé části mobilisovaných, která nebyla zařaděna do polní armády hned na počátku operací, nedalo se již použít ve frontě. Z toho plyne, že rozhodné operace po pronásledování účastní se jen ta vojska, která operaci začala. Opak je s pronásledovaným, který ustupuje vstříc své základně. Nejenže může provádět bočné operační přesuny, nýbrž může dobře doplnit své jednotky pochodovými posilami a frontu zálohami.

Je zajímavé, že se během pronásledování západní fronta značně protáhla. V pohraniční bitvě měřila 175 km, ale na Marně již 280 km. Francouzům se podařilo to, co Němci nemohli udělati, nemajíc železnic: převést i pasivních úseků zálohy na úseky aktivní. Obratem německého pravého křídla o 90° na východ snažilo se německé velení frontu zkrátiti a těžiště svého úsilí přenést z křídla na střed fronty. Taková nedůslednost v myšlence manévru byla jen tehdy omluvitelná, kdyby jí odpovídalo také přeskupení sil. Ale to nebylo za stálého pohybu vpřed možné a i při zastavení bez železniční sítě musilo být velmi zdoluhavé. I. armáda, která dosud byla údernou, dostala za úkol zabezpečovati bok fronty. Bankrot základní myšlenky frontové operace povstal z úkolu, který dalo německé vrchní velení I. armádě: pronásledovat a zajišťovat. Šlo o dva úkoly, které se navzájem logicky příčily. Movčín schvaluje Kluckův postup za Marnu, ale jeho rozhodnutí, rozbit VI. armádu, prohlašuje za mylné. Světová válka ukázala, že dnešní armády mají mnohem větší odolnost než v minulosti. Dovedou se zdarem čeliti několika dny přesile, aniž byly rozprášeny.

Movčín netvrdí, že křidelní operace koncepce schlieffenovské jsou nyní nemožné, nýbrž že špatné řízení a živění těchto operací může mít těžké následky. Německé síly na západě prý postačily k provedení operace 400 km hluboké, ale chyběla tu, jak jsme již dříve řekli, plánovitá posloupnost operací. Autor se táže, co by bylo následovalo, kdyby se i ta rozhodná operace na Marně byla proměnila v nerozhodnou a kdyby byli Francouzové pokračovali v ústupu? Mohly německé armády dále „pronásledovati“? Movčín pochybuje. Čára Marny byla maximálním vzdálením fronty v nezměněné sestavě od operační základny.

Nastávalo to, co by se dalo nazvat operativním vyčerpáním, na rozdíl od vyčerpání strategického, které se pak projevilo posiční válkou. Vysílení operativní žádá zastávku, za které přeskupíme, doplníme síly a zladíme a přitáhneme tyl. Vyčerpání strategická žádá větší zastávku, za které stát provádí strategické přeskupení a doplnění mocenských možností jak vojenských, tak politických a hospodářských. Tato strategická zastávka trvá několik měsíců, operativní vyčerpání žádá v pohybné válce zastávku několika dní, nejvýš týden. Ve válce posiční ovšem více.

Movčín tvrdí, že časová ztráta vzniklá zastavením postupu fronty k přeskupení je nahrazena operativní svobodou a případnou operativní převahou.

Kdy dochází k rozhodné operaci? Zdá se, že v tom okamžiku, kdy se ustupující rozhodl hájiti ústředí a uzly své strategické síly. Nejsou jimi střediska politického života (hlavní město), nýbrž střediska hospodářské a výrobní potence a cesty spojující napadený stát s ostatním světem (přístavy). Rozhodnou operaci charakterizuje v podstatě objevení nových sil na bojišti a důkladné přeskupení sil starých. Rozhodná bitva není zjev, který odešel do minulosti. Jen její forma se změnila. Je to řada srážek armádních skupin, které se stěží ovládají, ale neznemožňují, jak říká Movčín, vítězství, když je jimi operováno podle plánu operační posloupnosti. Hlavním je asi nejvíce zjednodušování operační úkoly. Marna je příkladem, který ukazuje, že již v prvním údobí války může dojít k rozhodné bitvě, když se zachovávají všeobecné operativní zásady.

Selže-li armáda jako strategický nástroj na počátku války, sahá pak strategie po jiných prostředcích vítězství, ale to je již jiná kapitola.

(Příště dále.)

Vojenství u nás a v cizině.

Plukovník Dr. Jiří Čermák:

Za generálem Stevanem Hadžićem.

Na území Jugoslavie, ještě za turecké poroby, z jara, sotva se holé stromy v lesích začalo krýti novým listím — bývalo to o slavný Djurdjev dan — loučivali se junáci-hajduci se svými rodinami, příbuznými a přáteli, opásali se zbraněmi a odcházeli do hor žítí volným životem, mstiti křivdy a bojovat za právo a svobodu svého porobeného národa.

A právě v těchto jarních dnech, kdy vzpomíná se loučení s junáky, jdoucími na svatou povinnost, loučila se celá bratrská Jugoslavie s junákem, velkým synem svého národa, který odcházel, naplniv slavné dni svého žití, tam, odkud není návratu.

Generál Hadžić patřil do slavné generace velké doby, usilující o vysoký cíl a úspěšně bojující o sjednocení a spojení národa, do generace velké energie, velkých činů a nesmírných obětí; generace, která, pokud přímo nezaložila, tedy jistě povznesla k neobyčejné výši slávu svého národa. Generál Hadžić byl jedním z těch